

Vydání živého a mrtvého inventáře

Právo na vydání nemovitosti a právo na náhradu za živý a mrtvý inventář nevytvářejí samostatné právní instituty, ale jsou vzájemně propojeny. Podstatný pro rozhodnutí o nároku na náhradu za inventář je stav v době, kdy se oprávněná osoba stala vlastníkem restituovaných nemovitostí, nikoli stav v době uplatnění nároku na náhradu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 28 Cdo 247/2003, ze dne 31.7.2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce V. S., v řízení o dovolání zastoupeného advokátkou, proti žalovanému A. S., a. s., zastoupenému advokátem, o zaplacení celkem 736.406,10 Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Domažlicích pod sp. zn. 3 C 8, 9/2000, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 23. 9. 2002, č. j. 18 Co 274/2002-115, tak, že rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 23. 9. 2002, č. j. 18 Co 274/2002-115, jakož i rozsudek Okresního soudu v Domažlicích ze dne 9. 4. 2002, č. j. 3 C 8, 9/2000-99, se zrušují a věc se vrací Okresnímu soudu v Domažlicích k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Rozsudkem Okresního soudu v Domažlicích ze dne 9. 4. 2002, č. j. 3 C 8, 9/2000-99, byla zamítnuta žaloba na zaplacení částky 528.586,- Kč s příslušenstvím i na zaplacení částky 207.820,10 Kč s příslušenstvím a žádnému z účastníků nebylo přiznáno právo na náhradu nákladů řízení.

K odvolání žalobce rozhodl Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 23. 9. 2002, č. j. 18 Co 274/2002-115, tak, že napadený rozsudek potvrdil v zamítavém výroku o částce 528.586,- Kč s příslušenstvím. Ve výroku o zamítnutí žaloby ve výši 207.820,10 Kč s příslušenstvím a v nákladovém výroku rozsudek soudu prvního stupně zrušil a v tomto rozsahu věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Proti potvrzujícímu výroku odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Namítl v něm, že odvolací soud vyšel ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování. Dne 31. 3. 1959 sice V. Š. sám podepsal zápis o převzetí živého a mrtvého inventáře družstvem, zemědělskou výrobu však provozoval - což odvolací soud nepokládal za zjištěnou skutečnost - i s manželkou M., a proto smrtí V. a poté M. Š. přešel restituční nárok na bratra manželky J. K. a po jeho úmrtí (1. 5. 1995) děděním na potomky M. S., MUDr. V. B. a Mgr. K. K. (žalobci byla jejich pohledávka smluvně postoupena ke dni 4. 5. 1996). Žalobce navrhl, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalovaný navrhl ve vyjádření k dovolání, aby bylo dovolání jako zjevně bezdůvodné odmítnuto, nebo aby je dovolací soud zamítl pro správnost napadeného rozsudku.

Nejvyšší soud jako soud dovolací zjistil, že dovolání bylo podáno včas a subjektivně oprávněnou osobou, zastoupenou advokátem (§ 240 odst. 1, § 241 odst. 1 občanského soudního řádu - dále jen „o. s. ř.“). Dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. b/ o. s. ř. vzhledem k předchozímu kasačnímu usnesení odvolacího soudu ze dne 11. 12. 2000; právním názorem v něm vysloveným (odvolací soud zpochybnil status oprávněných osob a závaznost vyčíslení nároku v transformačním projektu) se soud prvního stupně řídil a rozhodl jinak, než v předchozím rozsudku. Dovolatel uplatnil

dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 3 o. s. ř.

Dovolání je opodstatněné.

Při posuzování označeného dovolacího důvodu nebylo možné se vyhnout přezkumu právních aspektů věci v širším pohledu. Měla-li totiž být shledána podstatnost eventuálně nesprávných nebo chybějících skutkových zjištění (následkem nedodržení procesního postupu podle ustanovení § 132 až § 135 o. s. ř.), pak bylo nutno se zabývat významem právních závěrů, v důsledku případného skutkového pochybení opomenutých, pro výsledné právní posouzení meritu věci.

Obsahem části žaloby, jež byla po zamítnutí oběma soudy dovoláním napadena, je uplatněný nárok ve výši 528.586,- Kč s příslušenstvím, tvořící jako náhrada za živý a mrtvý inventář součást tzv. základního podílu podle ustanovení § 7 odst. 4 zákona č. [42/1992](#) Sb. o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech (dále jen „zákon o transformaci družstev“). Zatímco žalobce poukazoval na závaznost schváleného transformačního projektu družstva pro účastníky podle § 2 odst. 2 zákona o transformaci družstev, žalovaný a posléze i soudy obou stupňů dospěly k závěru o pouhé pořádkové povaze výpočtu majetkového podílu, včetně předmětné náhrady, v transformačním projektu (§ 9 odst. 7 zákona o transformaci družstev), s tím, že závazná jsou jen specifická kritéria pro výpočet majetkového podílu podle ustanovení § 9 odst. 5 písm. g/ tohoto zákona. Z tohoto závěru vyplynulo podle obou instancí oprávnění soudu zkoumat, zda jsou splněny zákonné podmínky vzniku nároku na náhradu za do družstva vnesený živý a mrtvý inventář, zejména podle ustanovení § 4 (oprávněné osoby) a § 20 odst. 1 (zajištění provozu zemědělské výroby oprávněnou osobou) zákona č. [229/1991](#) Sb. o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku (dále jen „zákon o půdě“); výše vypočtené náhrady nebyla v řízení zpochybněna.

Judikatura se při posouzení otázky závaznosti družstvem schváleného transformačního projektu ustálila na názoru, podle něhož je přezkoumání podmínek výše náhrady za živý a mrtvý inventář z důvodu, aby se projekt nedostal do rozporu s platným právem, přípustné (usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 4. 1998, sp. zn. II. ÚS 250/96). Nejvyšší soud však v rozsudku ze dne 21. 4. 1998, sp. zn. 2 Cdon 777/98, též akcentoval, že se při nesprávnosti výpočtu majetkového podílu může oprávněná osoba domáhat soudní ochrany. Tento teleologický faktor výkladu citovaných ustanovení zákona o transformaci družstev vede k přístupu, podle něhož by - při obecně deklarované závaznosti obsahu transformačního projektu - měly být podmínky vzniku nároku na náhradu podle zákona o půdě zjištěny resp. posouzeny s obzvláštní pečlivostí, aby neutrpěla právní jistota ani důvěra v právo těch oprávněných osob, kterým již byl jako nečlenům družstva základní podíl z transformace vyčíslen (vůči J. K. se tak stalo listinou poukazující na schválení výše podílu družstvem dne 5. 11. 1992).

V. Š. podepsal zápis o převzetí živého a mrtvého inventáře ze strany JZD ve S. dne 31. 3. 1959. Soud prvního stupně však v odůvodnění rozsudku pouze uvedl, že „Je také prokázáno, že živý a mrtvý inventář vnášel do družstva V. Š. sám...“, aniž by se vypořádal s tvrzením žalobce o vnosu společného majetku V. Š. a jeho manželky. Odvolací soud se otázkou vlastnictví vnosu nezabýval vůbec a posuzoval jen splnění podmínky zajištění zemědělské výroby v úvahu přicházející oprávněnou osobou, tedy J.K.

V protokole, pořízeném dne 7. 4. 1964 v dědickém řízení o majetku zemřelého V. Š. Státním notářstvím v D. pod sp. zn. D 78/64, vypovídala pozůstalá manželka M. Š. mimo jiné o movitých věcech nezanedbatelného počtu ve spoluvlastnictví obou manželů, což předpokládalo společné hospodaření obou trvající delší dobu. Nelze tedy ani z tohoto důkazního pohledu vyloučit, že inventář vnesený do družstva byl součástí zákonného majetkového společenství obou manželů Š.

Z řečeného plyne závěr o J. K. jako potenciální oprávněné osobě ze sourozeneckého vztahu k M. Š. (§ 4 odst. 1, odst. 2 písm. e/ zákona o půdě); po úmrtí J. K., který uplatnil nárok na vydání věci, připadá v úvahu přechod nároku na jeho dědice (§ 4 odst. 4 zákona o půdě) a následný převod pohledávky na žalobce jako postupníka (§ 33a odst. 1 téhož zákona).

Odvolací soud dále posoudil jako nesplněnou podmínku zajištění provozu zemědělské výroby J. K. (§ 20 odst. 1 zákona o půdě). Jmenovaný vyzval dne 27. 4. 1992 Zemědělské družstvo S. k restituci a současně se obrátil na Okresní úřad v D. (pozemkový úřad), který mu rozhodnutím ze dne 13. 12. 1993 přiznal vlastnictví k zemědělským pozemkům o výměře celkem 14,52 ha. Již dříve mu družstvo vrátilo 3,13 ha; v mezidobí do rozhodnutí pozemkového úřadu obdržel J. K. sdělení o výši svého transformačního podílu (a tedy i vnosu, resp. náhrady za něj) podle transformačního projektu, schváleného dne 5. 11. 1992.

Dne 1. 5. 1993 sjednalo ZD S. s J. K. nájemní smlouvu, podle níž je družstvo jako nájemce oprávněno za úplatu hospodařit na pozemcích o výměře 14, 52 ha, jak se tyto posléze staly předmětem rozhodnutí pozemkového úřadu o vlastnictví J. K. k nim. Již v nájemní smlouvě, která tedy zahrnuje podstatný díl půdy restituované J. K., se hovoří o jeho vlastnictví k pozemkům. Tato nájemní smlouva se nestala řádnou součástí žalobních tvrzení a soudy obou stupňů ji poté nepoužily jako důkazní materiál.

Nutno tu upozornit na znění § 20 odst. 1 zákona o půdě o náhradě živého a mrtvého inventáře, podle něhož má oprávněná osoba zajistit provoz zemědělské nebo lesní výroby; k tomuto zajištění provozu nemusí dojít osobním výkonem činnosti, ale též přenecháním zemědělské půdy do nájmu jiné osobě (viz výkladové stanovisko k zákonu o půdě občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 34/1993, str. 125).

Ústavní soud v jednom z relevantních judikátů dovedl, že právo na vydání nemovitosti a právo na náhradu za živý a mrtvý inventář nevytvářejí samostatné právní instituty, ale jsou vzájemně propojeny. Podstatný pro rozhodnutí o nároku na náhradu za inventář je stav v době, kdy se oprávněná osoba stala vlastníkem restituovaných nemovitostí, nikoli stav v době uplatnění nároku na náhradu (podrobněji nález ÚS ze dne 9. 6. 1999, sp. zn. II. ÚS 357/98, publikovaný ve Sbírce nálezů a usnesení, sv. 14, č. 90).

Z uvedených názorů vyplývá, podle konkrétních okolností zjištěných v posuzované věci, odchylka od interpretace odvolacího soudu (nepodepřené výslovným zněním zákona o půdě), podle níž by musel J. K. jako oprávněná osoba splňovat podmínku zajištění zemědělské výroby ke dni účinnosti zákona nebo alespoň ke dni podání výzvy. Zemědělská výroba na podstatné výměře pozemků ve vlastnictví J. K. byla zajištěna nájmem půdy a k tomuto zajištění došlo sice po výzvě k vydání věci a po schválení transformačního projektu, ale ještě předtím, než rozhodl o vlastnictví J. K. k pozemkům definitivně pozemkový úřad. Právě ke dni právní moci jeho rozhodnutí (17. 1. 1994) tedy je přípustné posouzení podmínky zajištění provozu zemědělské výroby, nezbytné pro vznik nároku na náhradu za živý a mrtvý inventář.

Na závěr skutkových i právních úvah dovolacího soudu lze shrnout, že v posuzované věci nelze vyloučit splnění podmínky existence oprávněné osoby k restituční náhradě i podmínky zajištění provozu zemědělské výroby na její straně. Vznik nároku na náhradu za živý a mrtvý inventář by také znamenal plnou vázanost žalovaného transformačním projektem ve smyslu ustanovení § 2 odst. 2 zákona o transformaci družstev, s příslušnými důsledky pro dobu uspokojení nároku. Úvahy dovolacího soudu zakládají oprávněnost uplatnění dovolacího důvodu, neboť žádoucí úplné hodnocení důkazů o okolnostech vnosu inventáře do družstva bude rozhodující pro závěr o posouzení linie eventuálních oprávněných osob od jejího samého počátku. Při dalším projednávání věci bude též

nezbytné, aby byla strana žalující poučena o potřebě doplnit tvrzení k otázce zajištění zemědělské výroby (nájem pozemků) podle § 118a odst. 1 o. s. ř., a aby soud provedl důkaz čtením výše označené nájemní smlouvy po řádném důkazním návrhu.

Ze všech uvedených důvodů dovolací soud zrušil napadené rozhodnutí odvolacího soudu; zrušeno bylo za současného vrácení věci k dalšímu řízení též rozhodnutí soudu prvního stupně, neboť obě rozhodnutí vykazovala shodnou vadu z hlediska dovolacího důvodu (§ 243b odst. 2, 3 o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Katastr nemovitostí](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Práva dětí](#)
- [Určitost sankcionované povinnosti](#)
- [Zemědělská půda \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Samospráva \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Význam řízení](#)
- [Telekomunikace](#)
- [Účelová komunikace \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)